

Aikuisten mediatajuun kuuluu myös omaa kokemusta laajempi horisontti

Atte Oksanen ja Sari Näre (2006). **Lapset pelissä. Virtuaaliviidakon ansat.** Minerva; Unna Lehtipuu (2006). **Ruuturitari ja digidonna. Lapsi matkalla mediaan.** WSOY; Riitta Martsola ja Minna Mäkelä-Rönholm (2006). **Lapsilta kielletty. Kuinka suojella lasta mediatraumalta.** Kirjapaja.

Lapset pelissä, Lapsi matkalla mediaan ja Lapsilta kielletty – keväällä kolmelta eri kustantajalta ilmestyneet kirjat kertovat jo nimessään mistä on kysymys: lasten suhteesta mediaan ja mediasuhteiden säätelystä. Kysymys mediasuhteista on julkisessa keskustelussa pääsääntöisesti puhetta lasten mediasuhteista. Lasten mediasuhteet ovat esillä, koska mediakulttuuri on ollut jatkuvasti muutoksen tilassa ja pedagogiset instituutiot eivät ole enää pysyneet muutoksessa mukana. Esimerkiksi Riitta Martsola ja Minna Mäkelä-Rönholm pyrkivät teoksessaan juuri herättelemään kasvattajia huomaamaan median vaaroja jopa terveyden uhan kanalta.

Lasten mediasuhteista kannetaan huolta, mutta edelleen on harvassa ne esitykset, joissa lapset itse saisivat puheenvuo-

ron ja pääsisivät puhumaan mediasuhteistaan. Nämäkään kirjat eivät ole poikkeus. Lasten äänen perään kuulutetaan, mutta kirjoissa ne eivät pahemmin kuulu. Mediasuhteiden määrittäminen on aikuisilla. Tämä tuo kylläkin esiin myös aikuisten mediasuhteita, millaisena he näkevät median, sen mahdollisuudet ja uhat.

Mediatrauma

Kevään kirjoista vakavin on Riitta Martsolan ja Minna Mäkelä-Rönholmin Lapsilta kielletty, joka tuo esille tarpeen lasten mediasuojeluun. Kirjassa käsitellään psykologisesta näkökulmasta erityisesti mediatrauman käsitettä ja tietysti mediaa mediatrauman mahdollisena aiheuttajana. Peruslähtökohta on lasten psykologinen kehitys ja suojattomuus niitä mediasisältöjä kohtaan, jotka ovat kaikkien tavoitettavissa ja saatavat tuottaa traumaattisia tai muita vahingollisia kokemuksia. Kuten median vaikutustutkimuksessa perinteisesti myös tässä vahingolliset sisällöt ovat television, elokuvien, lööppien ja digitaalisten pelien väkivaltaiset sisällöt ja porno. Kirja sisältää konkreettisia ohjeita las-

ten suojeluun mediatraumaa vastaan.

Aihe on tärkeä ja ohjeet aivan paikallaan, mutta valitettavasti kirjan argumentaatio ei ole kaikin osin täysin vakuuttavaa. Esimerkit ovat synkimmästä päästä ja kirjan sävy melko tumma. Median maailma näyttyy ikävän ja ahdistavana ja aikuiset kasvattajat yksinäisinä arkeensa uupuneina tai lapsista piittaamattomina (erityisesti mediakasvattajat). Aikuisten mediasuhde aukeaa pääosin valvovana ja säätelevänä. Tämä on tietysti tärkeä huomio, sillä aikuisen on joskus vaikea nähdä mediaa ”lapsen silmin” ja huomata niitä mahdollisia vaaran paikkoja, joilta lasta pitäisi suojella. Voidaankin ajatella, että aikuisten mediasuhteeseen kuuluu myös median näkeminen omaa kokemustaan laajemmassa horisontissa, jossa pyritään huomioimaan lasten kokemukset.

Positiivisia media-kokemuksia

Unna Lehtipuun Ruuturitari ja digidonna katsoo mediaa puolestaan huomattavasti positiivisemmassa valossa: ”Mediat ovat suuri ilo ja lapsella tulisi olla

niihin oikeus.” (s. 13) Lehtipuu käy läpi lasten mediasuhteista käytyä keskustelua ja asiantuntijapuheenvuoroja ja tuo esille myös median haittavaikutukset ja ohjeistaa kasvattajaa lasten mediakasvatuksessa. Myös Lehtipuulle aikuisuus näyttäytyy pienessä kriisissä. Hän puhuu perheen arjesta ”push up” -arkena, jossa kiire ja yhteiskunnan paineet tuntuvat romahduttavan kaiken, mutta joka pysyy kasassa erilaisten ”tukiliivien” avulla. Media on yksi tukiliiveistä, joka voidaan valjastaa käyttöön erilaisissa tilanteissa; myös lapsenvahdiksi.

Lehtipuun näkemyksen mukaan mediat tarjoavat myös vuorovaikutuksen mahdollisuutta ja yhteistä rajapintaa lapsille ja aikuisille. Aikuisen mediasuhde on tässä mielessä osallistumista lasten mediakokemuksiin ja keskustelu mediasista. Tällä tavoin voidaan ehkäistä lasten ja aikuisten mediamaakujen eriytymistä.

Media osana yhteiskuntaa

Laajin perspektiivi median tarkasteluun on Atte Oksasen ja

Sari Näreen teoksessa *Lapset pelissä*. Kirjoittajat toteavat alkusanoissa, että ”monet ongelmista aiheutuvat tosiasiallisesti sosiaalisista ongelmista, esimerkiksi vanhempien aikapula ja nopean kehityksen luomasta sukupolviuudesta lasten ja vanhempien välillä.” (s. 9) Teoksessa tarkastellaan myös laajalti Pohjoismaissa toteutetun Eriarvoinen lapsuus -projektin tuloksia, jotka luovat kontekstia mediasuhteiden ymmärtämiselle. Tutkimuksen valossa varsinkin suomalaisia lapsia vaivaa masennus. Kirjassa myös esitetään varovainen korrelaatio masennuksen ja teknologian kehityksen välillä.

Myös tässä teoksessa peräänkuulutetaan kasvattajan aktiivista roolia ja korostetaan sitä, että lasten ja aikuisten välille on kasvanut kuilu, jonka yli lapsi ei saa tukea vanhemmiltaan eivätkä aikuiset ymmärrä lasten mediakulttuuria. Aikuiset näyttäisivät siis elävän toisessa todellisuudessa kuin lapset. Teoksessa pyritään tässä mielessä valottamaan erityisesti lasten pelimaailmaa, mutta kuitenkin vahvasti aikuisen näkökulmasta.

Jokainen mainitusta kirjasta pyrkii valistamaan kasvattajaa lasten mediasuhteista ja eritoten ”virtuaaliviidakon ansoista” ja väkivaltaviihteen riskeistä. Kirjoissa on myös pieniä oireita mediapaniikista, jolla on kuitenkin myös omat vaaransa: se saattaa sulkea silmät sosiaalisen todellisuuden laajemmilta ongelmilta palauttamalla ongelmat kärjistetysti mediasuhteisiin. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, että median vaaroista ei voisi puhua tai että niitä väheksyttäisiin. Toisaalta mediasuhteissa ilmenevät ongelmatkin nähdään teoksissa erityisesti suhteessa aikuisten ja kasvattajien voimattomuuteen, uupumukseen ja kiireeseen. Näillekin löytyy kuitenkin yhteiskunnallisia ja sosiaalisia syitä, joita ei käsitellä. Rajausta täytyy tietenkin tehdä, mutta ei sillä ehdolla että kasvattajien keskuudessa syntyy paniikkia, joka erottaa lapset ja aikuiset yhä vahvemmin toisistaan mediakulttuurisina toimijoina.

REIJO KUPIAINEN